

Hallván hogy a „németek“ öröklődnek és recsegnek a falánk állat fogai alatt, a bosszúra szomjas fiú érezte, hogy belsejében újra éled és minden szívdobbanással jobban nő a hangos, napfényként ömlő öröm.

A meszes gödör mellett egy örömtől fuldokló, felborzolt gerle szétterjesztette legyezőszerű farkát és felkacagott. A szél a virágba fakadt hársak édes illatát hozta. Az alacsony bozót mögül ezüsthang csilingelt fel és egy anyabirka hosszanti, aggódó bégetéssel jelentkezett. A gyerekek ugrándozó, fényesgyapjú báránnyal és pajtása, az itatásról visszatérő juhászocska, Perica jutott eszébe és feledve a vadkenderbe vesző kozaraiak magános sírját, boldogan elmosolyodott...

BRANKÓ CSOPITY

Fordította: NÉMET LAJOS

A JUGOSZLÁVIAI MAGYARSÁG KULTÚRSZERVEI

A jugoszláviai magyarok kiterjedt kultúr szervezettel rendelkeznek. Ez főként a magyarok zömét magába foglaló Vajdaságra vonatkozik, ahol több százezer magyar él. A horvátországi magyarságot, amelynek lélekszámáról már korábban sem lehetett tiszta képet kapni, a második világháború állandóan hullámozó, igen pusztító harcai a jelek szerint nagyon leolvasztották s így kulturális megnyilatkozásai alig vannak. A muravidéki magyarok száma igen csekély, de még így is szinte több életnyilvánulást árulnak el, mint a horvátországiak. A két utóbbi terület azonban lényegében véve elhanyagolható akkor, ha a jugoszláviai magyarság egészének kulturális életéről beszélünk.

A kultúra egyes metszeteit szemügyre véve, elsősorban — mint legfontosabbról — a magyarság iskolaügyéről kell megemlékeznünk. Erről a belgrádi magyar követ egy sajtónyilatkozatában nemrég a következőket mondta: „A kormány Jugoszláviában, különösen a Szerb Népköztársaság kormánya és a Vajdasági Főbizottság minden rendelkezésre álló eszközt felhasznál, hogy magyar tannyelvű elemi- és közép-, valamint szakiskolákat nyisson. Egyelőre nehézséget képez a szakképzett tanerők hiánya. De ezen is segítenek, mert idén megnyílt a második magyar tanítóképző, az újvidéki tanárképző magyar osztálya és tanfolyamokat tartanak segédtanerők részére. Ezenkívül magyarul tudó szerb tanítók is tanítanak magyar iskolákban. A magyar nyelvű iskolába beiratkozottak száma kb. negyvenezer. Ez a szám azonban napról-napra nő“. Hivatalos adatok szerint az elmúlt iskolai évben a Vajdaságban 799 magyar nyelvű osztály állott fenn, 37.258 tanulóval, 563 nevelővel. Egy újabb kimutatás — amely iskolafajok szerint is részletez — 161 magyar tanítási nyelvű elemi iskolát mutat ki, több mint 32.000 tanulóval, 515 tanítóval. Szabadkán, Zentán és Nagybecskerekben nyolc osztályos, igen népes magyar főgimnázium, Szabadkán és Újvidéken tanítóképzőintézet, valamint egy mezőgazdasági és technikai közép-fokú szakiskola van. A mi általános iskoláinknak megfelelő progimnáziumokat, amelyeknek száma 49, összesen 9364 diák látogatja. Az újvidéki Tanárképző Főiskolán magyar nyelvi és irodalmi szakosok és egyéb szakos magyar nemzetiségű tanárok is tanulnak. A közép- és szakiskolák tanulói — nemzetiségükre való tekintet nélkül — éppúgy részesülnek az állami ked-

vezményekben, mint a Belgrádban és Zágrádban tanuló néhány száz magyar egyetemi hallgató. Ez utóbbiaknak és a tanító- és tanárképzőintézeti növendékeknek legjobbjait ezenkívül a Magyar Kultúrszövetség is ösztöndíjban részesíti.

Az iskolán kívüli népművelés munkáját részben a magyar kultúregyesületek, részben az ú. n. tömegszervezetek (a nemzetiségi különbség nélkül megszervezett Népfront-csoportok, a nők Antifasiszta Frontjának és az ifjúsági szervezetek helyi csoportjai) végzik. Ezek elsősorban az írástudatlanság ellen folytatnak írtó háborút. A Vajdaságban eddig húszezer analfabétát tanítottak meg a betűvetésre, ami a negyvenöt éven aluli írástudatlanoknak mintegy negyven százalékát teszi ki. (Ezek nemzetiségi megoszlását nem ismerjük, de joggal feltételezhetjük, hogy a magyarság az új írástudók között tartományi lélekszámának arányában van képviselve.) Az írástudatlanság elleni harccal 1945-ben még egy magyar kultúregyesület sem foglalkozott, 1946-ban 3 egyesület rendezett ilyen tanfolyamot, 1947-ben pedig már 17 egyesület fejtett ki e téren eredményes munkásságot.

Az iskolán kívüli népművelés másik hatalmas területe a népművelő előadások. Ezt magyar vonatkozásban megint csak a magyar kultúregyesületek végzik elsősorban ú. n. népegyetemeken, de nem szabad figyelmen kívül hagynunk az ugyancsak nemzetiségi különbség nélkül működő szakszervezetek kultúrmunkáját sem, ahol elég gyakran találkozunk magyar nyelvű előadásokkal is. Bár a népegyetemi munkáról elég sok kritikát olvashatunk a jugoszláviai magyar sajtóban — a fő panaszpontok: az előadóhiány, az előadók hiányos előkészülése, a közönség mérsékelt, néhol teljesen hiányzó érdeklődése — a fejlődés itt is jelentkezik: 1945-ben a Vajdaságban még csak 54 népegyetemi előadás hangzott el magyar nyelven, 1946-ban 76, 1947-ben már 197. A Magyar Kultúrszövetség a hiányosságok kiküszöbölésére kész előadásokat ad ki — eddig két ilyen brosúra jelent meg — igen olcsó áron, hogy minden szerv hozzájuthasson.

De ideje már, hogy a magyar kultúregyesületekről általánosságban is beszéljünk. Ezeknek csúcsszervezete, a jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség, 1945-ben alakult, 16 — főleg városi — egyesülettel. A következő években azonban nemcsak a városokban, de a magyar falvakban is egymás után keletkeztek kultúregyesületek. 1946-ban már 52 magyar kultúrkör fejtett ki népművelő tevékenységet a Vajdaságban s 1947-ben ez a szám 62-re emelkedett. A Szövetség 1947 év nyaráig csak a Vajdaságban működött, de ez időtől kezdve átlépte a tartomány határait és az egész állam területére kiterjesztette működését. A Szövetségnek és tag-egyesületeinek jellemzésére idézzünk néhány fontos részletet a Szövetség elnökének egy nemrég megjelent írásából, amely a régi kisebbségi és az új magyar kultúregyesületek közti alapvető különbségekről többek közt a következőket mondja:

„Annak idején a kultúregyesületek az anyanyelv és a nemzetiségi kultúra védelmi szervezetei voltak, amelyek a fennálló rendszer ellenére és azzal hadakozva végezték hivatásukat... Ma Szövetségünk és kultúregyesületeink nem várak, védelmi szervek, hanem azok a keretek, amelyekben éppen a rendszer elvei jutnak kifejezésre... Elég megemlíteni, hogy a népiállam nemcsak megengedte a Szövetség megalakulását, hanem

maga hívta életre, ő adótt ösztönzést és indítást a Szövetség létrehozására, hogy abban gyakorolhassuk az anyanyelv és nemzetiségi kultúra szabadságát. Ez tehát nemcsak szabadsága, hanem kötelessége is a Szövetségnek... — Ma az a természetes és az van rendjén, hogy egyesületeink és Szövetségünk teljes bizalommal legyen saját hatóságaihoz, kitarják ajtaikat, hiszen azt a munkát végzik, amit éppen a rendszer, a népállam és a néphatóságok nemcsak megengednek, hanem el is várnak tőlük. A kultúregyesületek hatóságainkban saját hatalmi szerveiket látják, a hatóságok a kultúregyesületekben saját kulturális szerveiket.“ Egy további különbség a régi Jugoszlávia kisebbségi és a mai Népköztársaság magyar kultúregyesületei között a szerző szerint abban nyilvánul, hogy a régi egyesületek különböző jellegűek voltak (úri, kisbirtokos, iparos, munkás), e jellegükhöz féltékenyen ragaszkodtak és erősen védekeztek minden egységesítő törekvés ellen. Most viszont „az eddig különböző jellegű egyesületek mindinkább egységes tagságú, egyforma összetételű szervezetekké válnak. Városokban az ipári munkásság sietteti a polgári irányzatú volt egyesületek fejlődését, falvakban a kis és szegény parasztság formálja át, ha talán lassabban is, a kultúregyesületeket.“ Régei az egyesületek közt, éppen különböző összetételük miatt, nem volt semmiféle együttműködés. Ma azonban egyesületeink fejlődése elképzelhetetlen céltudatos és tervszerű együttműködés nélkül, egymás támogatása, a tapasztalatok kicserélése és ami ennél is több és hathatósabb: az egyesületek versenye nélkül. Az alapvető feladatok mindenütt ugyanazok: irástudási mozgalom, népegyetemi előadások, népkönyvtárak, népi műkedvelés, stb. — így nemcsak lehetőség, hanem nélkülözhetetlen szükség is van a versenyre, még különböző színvonalú egyesületek között is. A népuralom kultúrpolitikája az alapvető tömegek kulturális szükségleteit helyezi előtérbe és így azok a színvonal-különbségek, amik az egyesületeket eddig elhatárolták egymástól, elhalványodtak. Az alapvető tömegek kultúr-szükségletében nincs különbség sehohsem: minden egyesületben, egyformán probléma az analfabétákkal való foglalkozás, minden helységben egyformán szükséges az eddig kultúrából kimaradt tömegek felvilágosítása és nevelése széleskörű előadások által, mindenütt egyformán probléma a nép tömegeinek olvasóvá nevelése, a műkedvelés kiszélesítése a kiszámú műkedvelő gárdákról a tömegekre, — úgyszólván az alapvető dolgokban, a munka tartalmában és formáiban egyforma teendők állnak egyesületeink előtt. Ez természetesen közelítőleg, összefoglalólag hat egyesületeinkre és a Szövetség közvetítésével és irányításával a népi kultúrában is kifejleszti a dolgozó tömegek szocialista módszerét: a versenyt. A Szövetség egyik legfontosabb feladata az, hogy szorgalmazza, fejlessze és irányítsa az egyesületek együttműködését ennek leghaladóbb és legeredményesebb formájában: a versenyben.“ Az utolsó különbséget a régi és új magyar kultúregyesületek között a más nemzetiségbeliekhez való viszonyban látja a szerző. Régei ez a viszony a teljes elzárkózás, gyanakvás és ellenségeskedés viszonya volt.“ Az anyanyelv és a népi kultúra győzelmi korszakában itt is gyökeres változás állott be. A cél egy: a dolgozó nép, az alapvető tömegek kulturális színvonalát emelni; a tartalom egy: a dolgozók kultúráját felépíteni és fejleszteni s csak formában, kifejezésben van különbség: a nyelv és a múltba visszanyúló

népi hagyományok felhasználásában. De még a formában is egyazon elv érvényesül mindenütt: mindazt ápolni és fejleszteni, ami a dolgozó nép tulajdona, a dolgozó nép kifejezőmódja. Tartalomban szocialista, formában nemzeti: ez a népuralom kulturájának jellege. A nemzetiségi kultúregyesületek és szövetségek a népuralomban egyazon cél felé törekedvén, egy társadalomnak és egy hazának felépítésén fáradozva, elengedhetetlenül és kikerülhetetlenül együttműködnek."

A magyar kultúregyesületek közül igen sokan foglalkoznak a népművelő munka legkedveltebb ágával, a műkedveléssel. A 67 magyar kultúrkör közül 48 rendezett megalakulása óta legalább egy színelőadást (szakszervezetek és más tömegszervezetek hasonló előadásairól — amelyek százakra rúgnak — nem is beszélve). 1945-ben még csak 65 műkedvelő színelőadást rendeztek a Vajdaságban, 1946-ban már 91 komoly darabot mutattak be. 1947 júniusáig ez a szám 121-re emelkedett. A magyar kultúregyesületek — hiányos kimutatás szerint, — megalakulásuk óta 365 előadást tartottak. A Magyar Kultúrszövetség által megszervezett műkedvelő versenyben 36 együttes vett részt a „legjobb magyar műkedvelő együttes” címért. A műkedvelő munka szervezésére és a szellemre, amelyben ez a szervezés folyik, igen jellemzők a jugoszláviai magyar kultúrmunka egyik vezető egyéniségének, Laták Istvánnak az idei „Népnaptár”-ból következő sorai:

„Néphatóságaink és vezető kultúrszerveink a műkedvelő színjátászás keλλő értékeléséből kiindulva, a népművelés, a széles tömegek nevelésének egészséges eszközévé akarják tenni ezt a nagyhatású, tömeges kultúrtevékenységet. A régen te vadul burjánzó és egyesek feltűnni akarását szolgáló színpadi tevékenységet kiszorítják a világot jelentő deszkákról s a szórakoztatva nevelés, az anyanyelv tiszta csengését terjesztő szószeréké, a haladást szolgáló eszinek legközvetlenebb szószerékévé akarják változtatni a szabad népi színjátászők színpadát is. Hogy ez a cél a műkedvelő színpadokon valósággá váljék, hosszadalmas és türelmes munkát igényel. Az elmúlt két esztendőben igen sok történt már ezen a téren. Megfelelő színdarabok kiadásával, erkölcsös, népművelő színdarabokat magukba foglaló műsortervezetek jóváhagyásával és azoknak a műkedvelő színtársulatokkal való elfogadtatásával ezen a téren máris jelentős haladás történt. Vajdaság valamennyi népének legmagasabb kultúrszervezete (Szövetsége, Maticája, stb.) igyekszik megfelelő műsorról gondoskodni, színdarabok lefordításával, pályázatok hirdetésével, új színdarabok írásával, stb. — A műkedvelői-színjátászői munka színvonalának emelésében minden másnál nagyobb hajtóerőt jelent a versenyek rendezése a műkedvelőcsoportok között. Az egyes nemzetiségeken belül minden műkedvelő együttes versenye, s azután minden nemzetiség győztes együttesének versenye. A verseny összehozza az egymás munkáját addig nem ismerő együtteseket falvakból-városokból, s még tanyaközpontokból is. A verseny alapul szolgál a hibák kiküszöbölésére, s a minőségi műkedvelés kifejlesztésére. A verseny a széles rétegekben műkedvelő színjátászásba kapcsolódó munkás-és parasztfijúság erőpróbáját jelenti, nagyszámú közhözségben kelt érdeklődést, azt bírálatra tanítja s a jövendő óriási színházkultúrája számára színészerőket és közönséget nevel. A verseny önállóságra, mozgékony-ságra, szervezni tudásra, jó darabok kiválasztására és elmélyülő tanulásra

készíti a versengőket. A műkedvelő együtteseket tanácsokkal segíteni, munkájukban irányt mutatni alakult meg a Műkedvelő Színházak Vajdasági Szövetsége. Ennek a szövetségnek tagja lehet minden vajdasági önálló szervezetű műkedvelő színjátszó társulat s tagja lehet bármely kultúregyesület, tömegszervezet vagy intézmény színjátszó alosztálya. — A Műkedvelő Színházak Szövetségébe a magyar műkedvelő együttesek a Magyar Kultúrszövetségen keresztül kapcsolódnak be. A Magyar Kultúrszövetség tanácsokkal segíti a hozzáforduló együttesek vezetőit, rendezőit. Kinyomtatott, vagy lemásolt darabokkal szolgál nekik. A Szövetség kultúrfitkára tanácsokat ad a szerzői jogdíjak elszámolása, a díszletek, ruhák, maszkírózó anyagok beszerzése és elkészítése tárgyában. A Kultúrszövetség a Magyar Népszínház igazgatóságának segítségével gondoskodik a műkedvelő színházak rendezői káderének neveléséről. Segíti a színjátszó együtteseket, hogy versenyeiket lebonyolítsák, a néphatóságokkal karöltve megszervezi a versenyek bírálóbizottságát. A Magyar Kultúrszövetség műkedvelést vezető titkára körútja folyamán felkeresi az egyes magyar műkedvelő csoportokat s útmutatásaival a helyszínen is kerékvágásba segíti a műkedvelők munkáját. A Kultúrszövetség eddig is sokban előre lendítette a magyar műkedvelő színjátszást, megszervezte a góccok fejlettebb műkedvelő együtteseinek falu- és üzemlátogatásait.

A bemutatott darabok általában igen változatos képet mutatnak. A „Csikós“ látszik a legnépszerűbb műsorszámnak — ezt választják talán a legtöbbször —, de egyéb régebbi népszínművekkel és Móricz Zsigmond darabjaival is sűrűn találkozunk. Jugoszláv és orosz szerzők fordításai mellett újabb magyar írók is gyakran szerepelnek. A klasszikusok — magyarok és nem-magyarok — eléggé ritkák. Szívesen játsszák a „Híd“ kiadásában megjelent, aktuális, irányzatos kis darabokat („Rozi néni írni tanul“, „Juli néni, meg az AFZs“ stb.). Sajnos, még sok helyütt tartják magukat a könnyű operettek, sőt valószínűleg még a régi színházi pletykálapok által terjesztett kabaréirodalom termékei is. („Barna ki lesz csapva“, „Holdkóros“, „Dániel, ne bőgj“ stb.)

A műkedvelő egyesületek munkájára igen fejlesztő és ösztönző hatással van a Szabadkai Magyar Népszínház — egyrészt pusztán létezésével, másrészt gyakori és rendszeres vidéki vendéjátékaival. A színház tulajdonképp műkedvelő egyesületből alakult át és műkedvelőkből szervezte meg az első hivatásos jugoszláviai magyar szintársulatot, amely állami jelleggel, kb. három millió dináros állandó támogatással működik. 1945 őszén kezdte meg munkáját. A következő év tavaszáig összesen 99 előadást tartott s előadásait összesen 33.352 látogató nézte végig. Az első évben 32 előadást rendeztek Vajdaság falvaiban. A második színházi évben nagy haladás mutatkozott. 1946 őszétől 1947 tavaszáig 163 előadást rendezett a színház, amelynek ekkor már 56.666 látogatója volt. A falujárás is emelkedő eredményeket mutat fel: most már nemcsak a Bácska, hanem — megosztott társulattal — a Bánát is sorra kerül és 63 előadás jut a falvaknak és tanyáknak, amelyek mind nagyobb érdeklődéssel fordulnak a vendégszereplők felé: míg a vendéjátékok közönsége az első évben csak 9400 volt, a második évben ez a szám már 18.630-ra emelkedett. A nézők jelentékeny része azelőtt még sohasem volt színházban. Ebben van a „Népszínház“ legnagyobb jelentősége.

A magyar kultúregyesületek egy részében a dalkultúrát is szorgosan ápolják; a szakszervezetekben is sok helyütt van magyar, vagy magyarul is éneklő dalárda. A kultúrszövetség minden módon elősegíti, hogy a korszerű és nép-énekekkel mind többet és jobban foglalkozzanak az egyesületek. Ezért évente a vajdaságban is dalosversenyeket rendeznek, amelyeknek magyar győztesei résztvesznek az egész országra kiterjedő dalosversenyekben.

A magyar kultúregyesületekben a legutóbbi időig háttérbe szorult az irodalommal való foglalkozás, mint ahogyan általában véve a jugoszláviai magyar irodalom kérdése is csak újabban foglalkoztatja erősebben a jugoszláviai magyar kultúréleintézőit. Régebben az irodalom fejlesztésére irányuló törekvések inkább csak a „Híd” c. folyóirat évente meghirdetett novella- és versenypályázataira korlátozódtak. A Magyar Kultúrszövetség kebelében csak 1947 végén került sor az írók külön szervezkedésére egy megbeszélés keretében, amelyen az összes számottevő jugoszláviai magyar írók résztvettek. Itt elhatározták, hogy külön munkaközösséget alakítanak és az egyes kultúregyesületekben rendszeresen írói (szerzői) esteken fognak fellépni. A Szövetség ugyanakkor több kötet kiadására tett ígéretet. (Azóta már megjelent egy vegyes prózai és verses anthologia.)

Ami a jugoszláviai magyar könyvkiadást illeti, az szinte kizárólag a Magyar Kultúrszövetségnél összpontosul; ennek kiadásában jelenik meg a „Híd” is. Mint ahogyan a „Híd” jellege a legutóbbi időig elsősorban társadalmi és politika-elméleti volt — csak a legutóbbi száma juttat nagyobb teret a szépirodalomnak és irodalmi kérdéseknek, a kiadóvállalat egyéb könyvkiadói ténykedéseiben is főleg ilyen irányú működést fejtett ki, bár célkitűzései igen sokoldalúak és a szükséglethez igazodók voltak. Egy nemrég megjelent beszámoló így jellemzi a kiadóvállalat munkáját:

„1945 decemberében megindult a munka. Ekkor jelennek meg a „Szabadságdalok” és a „Színpadunk” első füzetei. Ezután gyors egymásutánban születnek meg a külpolitikát megvilágító füzetsorozatok; a műkedvelők részére szindarabokat nyújt a kiadó; megindulnak az ifjúsági füzetek; megjelenik a szerb-magyar és magyar-szerb szótár; verseskönyveket, naptárakat adnak ki. A kék, zöld, lila, piros füzetecskék tizezrei indulnak el a város és falu magyar dolgozói felé. Megismertetik velük az igazi magyarokat — Kossuthot, Petőfit, Táncsicsot, Adyt, József Attilát. Bemutatják az igazi magyar értékeket, népünk forradalmi, becsületes szabadságszerető történelmi hagyományait. Megtanítják őket az igazi dalra, az igazi versre, az igazi szóra. Megvilágítják a tudomány egyes ágait. Hozzásegítik a világesemények helyes értékeléséhez. Ami pedig a legfontosabb, megmagyarázzák hazánk, az új Jugoszlávia társadalmi és politikai rendszerének alapelveit és közlik vezetőinek irányító és felvilágosító munkáit. — 1946 végén felállították a jugoszláviai magyar könyvkiadás első mérlegét. — A Magyar Kultúrszövetség kiadóvállalat 1946 végéig kiadott 30 füzetet és könyvet, köztük két naptárt, összesen 200.000 példányban. Ezenkívül a „Híd” 13 számát 60.000 példányban. — Természetesen, az első időben még nem kerülhetett sor nagyobb önálló művek kiadására, mégkevésbé jugoszláviai magyar írótól. Am a magyar

könyvkiadás megindulásának és fejlődésének pusztá ténye is nagy nevelőhatással volt az új magyar irodalom elindulására és kifejlődésére. Az írók és mindazok, akik szükségét, hivatást, vagy tehetséget éreztek az írásra, ösztönző támaszra találtak könyvkiadásunkban. Kérges munkások kezek nyúltak a toll után, a tegnap irástudatlanjai kezdetleges betűkkel közlik gondolataikat, parasztasszonyok írnak vezércikket, a szerkesztőségekbe és a kiadóhoz naponta érkeznek új emberek új írásai, de itt-ott felcsillan a tehetség fényugara. Népi értelmiségünk, régi háladószellemű íróink szintén mind nagyobb számban bekapcsolódnak a munkába. Így alakul ki az új jugoszláviai magyar irodalom. Ez könyvkiadásunknak legnagyobb eredménye. — Az 1947. évet a könyvkiadás tervszerűsége jellemzi. A kiadó folytatja az előző évben elindított sorozatok kiadását. Az „Élet és tudomány“, „Korunk kérdései“, „Színpadunk“, „Népegyetemi sorozat“ és „Ifjúsági Könyvtár“ keretében továbbra is megjelennek a jól bevált füzetek, de már elindítja az önálló magyar írók műveinek kiadását is. — Az 1947. évben 31 kiadvány jelenik meg 170.000 példányban és a „Híd“ 11 száma 31.000 példányban. Ezek a kiadványok már terjedelmesebbek, tartalmasabbak és helyi vonatkozásban gazdagabbak. A kiadó e tevékenységének nagy politikai jelentősége is van, mert ez a tevékenység teljes nemzeti szabadságunk újabb bizonyítékát nyújtja. Tito Jugoszláviájában végre megvalósult népünk korlátlan nemzeti, kulturális és politikai fejlődése.“

A jugoszláviai magyar napilap, a „Magyar Szó“, egyik közelebbi számában statisztikát közölt arról, hogy eddig milyen kiadványból hány füzet jelent meg és milyen példányszámban fogyott el. Eszerint:

Kiadványsorozat	Füzet, könyv	Hány példány fogyott el
Szépirodalom	— — — — 4	6.750
Történelem	— — — — 3	15.700
Tervgazdálkodásunk	— — — — 2	2.400
Korunk kérdései	— — — — 9	13.000
Népegyetem	— — — — 6	6.700
Színpadunk	— — — — 12	14.527
Élet és tudomány	— — — — 7	6.210
Egyéb kiadványok	— — — — 3	7.650
Szótárak	— — — — 2	4.000
Ifjúsági könyvtár	— — — — 3	4.150
Meséskönyvek	— — — — 4	12.950

„Ide kell még számítani — folytatja forrásunk — a „Híd“ két évfolyamának példányszámait és a noviszádi (újvidéki) tartományi szakszervezeti tanács szervezésében nemrég megidült „Szakszervezeti Könyvtár“ 5 füzetének 32.500 példányát. — A fenti táblázat szemléltetően mutatja az egyes kiadványsorozatok kelendőségét és ezen át olvasórétegeink érdeklődésének körét is. Kiadványaink közül legjobban a gyermekirodalom és leggyengébben a „Korunk kérdései“ sorozat füzeteit vásárolják. Nagy keresletnek örvend a „Tervgazdálkodásunk“-sorozat két Kidrics-füzete. A többi kiadvány iránt is általában igen nagy érdeklődés nyilvánul meg. Számos füzet már teljesen elfogyott, így Naumova Mária „A gyakorlat

szerepe az elmélet fejlődésében“, a gyermekirodalom 1., 2. és 3. füzeté. Mindez azt mutatja, hogy dolgozóink között állandóan nő az érdeklődés a politikai és elméleti kérdések iránt, bár még mindig nem a kívánt mértékben. A gyermekirodalom füzetének kelendősege részben azt mutatja, hogy kevés a tankönyv, részben pedig azt, hogy legkisebbeink érdeklődési köre mennyire tágul. Csökkenő érdeklődés mutatkozik a „Híd“ folyóirat iránt. Havi szemlének példányszáma 1945 januárjától nagyon csökkent. Ezzel kapcsolatban rá kell mutatnunk arra, hogy tömegszervezeteink nem értékelik eléggé a „Híd“ szerepét a nepszervezés munkájában.

A „Híd“ kisebb népszerűségét nyilván a legújabb időkig sokszor teoretikus jellegének tulajdoníthatjuk: a jugoszláviai magyar sajtó több, elevenebb, minden olvasó által könnyen megérthető termékeinek elterjedése hónapról hónapra nő. Melyek ezek a sajtótermékek? Elsősorban a „Magyar Szó“, a vajdasági Népfront magyar nyelvű napilapja. Ez 1944 karácsonyán Újvidéken indult, 10.000 példányban; 1946-ban már 30—35 ezer példányban jelent meg 6—8 oldalon. Papírkorlátozás miatt terjedelme az elmúlt évben megint csökkent, de elterjedtsége igen emelkedett. Egyedül nagyobb példányszámban jelenik meg, mint a régi Jugoszlávia összes magyar napilapjai együttvéve. A lap szerkesztési módja teljesen elüt a magyarországiakétól: az ú. n. szencziókat tudatosán kerüli, rendőri híreket, bofrányokat nem közöl, annál tágabb teret ad az állampolgári nevelésnek, az újjáépítés és gazdasági élet mindennapi problémáinak, rengeteg tudósítást hoz szervezetek, üzemek, helységek életéből, úgy hogy tudósítói gárdáját magukból az érdekelt közületekből toborozza az önkéntesség alapján. Ily módon az ujság jó részét maguk az olvasók írják; a hivatásos munkatársaknak — a politikai anyagon kívül — tulajdonképp a befutó anyag selejtezése, összeállítása, illetve azok alapján időnkint összefoglaló cikkek megírása a feladatuk. Az ujság céltudatosan dolgozik a jugoszláviai magyarság egyetemének olvasóul való megnyerésén; azokon a területeken is, ahol előfizetője még kevés — Horvátország, Muravidék — élénk propagandát fejt ki. Ennek kedvelt módszere, hogy időnkint egy-egy számának jelentős részét egyetlen község ismertetésére, riportokban való feldolgozására fordítja. — A serdültebb fiatalság részére készül az „Ifjúság Szava“, 500 példányban megjelenő hetilap. Jellemben, szerkesztési modorban igen hasonló a „Magyar Szó“-hoz, csak az írásmódja alkalmazkodik az ifjúsághoz. — A mi politikai hetilapjainkra emlékeztet a „7 nap“ című kiadvány, Jugoszlávia egyik legjobban szerkesztett lapja, amely már tavaly 7—8.000 példányban jelent meg. — A földművesek magyar mezőgazdasági szaklapja a „Föld népe“, amely 1946-ban indult és kéthetenként jelenik meg, pár száz példányban. A „Vajdasági Dolgozó Nő“, tudunkkal a tartomány egyetlen nőilapja, 7.000 példányban megjelenő havi folyóirat. — Nemrég indult meg a szakszervezetek magyar szaklapja: a „Dolgozók“. — Nagy népszerűségnek örvend a kicsinyek lapja, a „Pionírújság“ is.

Áttekintve a magyar kultúrmunkát különböző megnyilatkozási formáiban, megállapíthatjuk, hogy annak irányítása és szervezése végeredményben — a közvetlenül állami kezelésben levő iskolaügy kivételével — jórészt a hivatalosan elismert és támogatott Magyar Kultúrszövetség, illetve azon keresztül a magyar kultúregyesületek kezében összpontosul:

„Csak felfelé, kifelé, egymás iránt és a nemzetiségi kultúregyesületek iránt bizalommal, a néphatóságokkal, Szövetséggel és a többi egyesületekkel való együttműködésben fejlődhetnek és tölthetik be igazán hivatásukat kultúregyesületeink“ — mondja idézett cikkében a Szövetség elnöke. És így fejezi be: „Természetesen hiba lenne azt gondolni, hogy a népruralom pusztja jelenléte egyik napról a másikra már gyökeresen átalakította volna egyesületeinket a régi bizalmatlan, zárt, kisebbségi védelmi szervezetekből nyílt, mindenféle kitárt, önként együttműködő szervezetekké. Még itt-ott felüti fejét a régi szellem, a régi bizalmatlanság. De a mindinkább kiterjedő, mindinkább győzedelmeskedő bizalom a népruralom iránt megtermékenyíti kultúregyesületeink munkáját és mind szabadabban, mind szélesebben terjeszkedik és erősödik a dolgozó társadalom új kultúrája.“

KAPAS GYULA

1918

Petróleum kevés volt, cukor szintén. Minden csekélységért hosszú sorban kellett állni a községi jegyosztó előtt. De Bikásdombok lakói azelőtt sem fogyasztottak sok petróleumot, hanem méceszt égettek. Újságozvasással kevesen rontották a szemüket, a hírek pedig tábori levelezőlapokon érkeztek, vagy a vasárnapi prédikációkban a templomban és a rendőr hirdetményeiben a hársfa alatt, de leginkább és legterjedelmesebben szóbeli közlés útján, vagy egyszerűen a levegőből.

Cukor helyett jó volt a méz is, mint valamikor, a régi időkben. Egyébként senki sem tartott anhyira igényt édességre és kalácsra, csak kenyér legyen, ha pedig hús is került, mindenki meg volt elégedve lélkéban.

Pénz azonban sok volt. Nem sokat ért ugyan, a hatosok vasból voltak, a koronák és forintok pedig hitvány piszkos papírból, de ez a pénz mintha csak a szegény ember számára termett volna, nem szégyellte magát a legócskább bugyellárisban sem. Minden, amit a házban és a gazdaságban meg lehetett fogni, minden elkelt. A jószág ára egyre szebb lett és az évek is elég termékenyek voltak, megkönyörült mégis a jó Isten és a szív minden bánat és gond ellenére vidámabb és valahogy kitartóbb lett.

Megérezték ezt az asszonyok is. Vesződtek és szenvedtek, mint addig soha: egyedül háltak, egyedül szántottak és vetettek, egyedül küszködtek a gyerekekkel és más bajokkal. Az egyikre az ipa rontott rá, míg a napa a nyelvével csipkedte, némelyiket rossz útra térített a csendőr vagy a finánc, a sok idéttlen rokkant és öreg ember között az egyetlen valamire való férfiak.

De az asszonyok is megerősödtek. Nekibátorkodtak. Nemcsak hogy szántani kapálni és vetni kellett nekik, hanem a vásárra is eljárhattak és hajthatták a pár ökrüket. Itt belekerültek a világba, a kereskedelembe, és az ő tenyerük is égett a kemény alkudozástól és parolázástól.

De a pénzzel teli erszény is nem a férfiak zsebébe, hanem az asszonyok ölébe került.